

КАДЛУБОВИЧ Т. І.

кандидат політичних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Політична комунікація, за логікою Н. Вінера [2, 3], – це створення, відправка, отримання та обробка повідомлень, які суттєво впливають на політику. Н.Вінер вказує на те, що можливо створити нове суспільство без конфліктів та антагонізмів за допомогою комунікації та консенсусу. Завданням нового суспільства є вивільнення комунікаційних сил, а сам процес комунікації сприяє процесу вивільнення суспільства, яке будується на ідеї соціальної прозорості. В комунікаційній перспективі людина не лише здається безтілесною, вона практично позбавляється індивідуальності, тому що її особисті думки поглинаються загальним потоком комунікації. Соціальні зв'язки здійснюються на підставі раціонального розрахунку й одночасно соціальне життя перетворюється на інформаційне. Тобто губиться рівень індивідуального та рівень суспільного: відбувається їх злиття, оскільки завдяки комунікації людина прозора для суспільства, а суспільство – для людини.

Політичне управління в суспільстві комунікації, відповідно до теорії Н.Вінера, підкоряється трьом головним завданням: по-перше, абсолютна необхідність визнання людини суб'єктом комунікації, по-друге, передача машинам (комп'ютерам) функції прийняття рішень та здійснення команд; по-третє, суспільство повинно регулюватися завдяки відкритості потоку комунікації [Див. 2, 3].

Однією з найважливіших характеристик сучасного суспільства, – зазначав Н. Вінер у своїх прогнозах на майбутнє, – стане рівень його інформаційного забезпечення, який впливатиме на всі процеси суспільного розвитку. Різноманітна інформація (зокрема, політична) в такому суспільстві не лише виступатиме найважливішим компонентом, що забезпечує повноцінну життєдіяльність як окремих громадян, так і суспільства в цілому, але й породить нові види масової діяльності, сполучені з багатоманітними способами оперування інформаційними масивами та потоками. *Homo sapiens*, «людина розумна», перетвориться

на *Homo communicans* – «людину комунікаційну», для якої, як наголошує Н.Вінер, «дієво жити – значить жити, маючи правильну інформацію» [3, с. 47-48].

Такою новою історичною фазою розвитку цивілізації є інформаційне суспільство, в якому головними продуктами виробництва стають інформація і знання, збільшується доля інформаційних комунікацій, продуктів та послуг, створюється глобальний інформаційний простір, який забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів та задоволення їх потреб щодо інформаційних продуктів і послуг. Розвиток національних інформаційних інфраструктур, наприклад, Інтернету, є фактором глобалізації наукових досліджень, економіки, політичних, соціокультурних та освітніх процесів, міжнародних відносин в цілому. Людина, яка отримала якісну освіту, має доступ до нової інформації, отримує переваги при просуванні в системі соціальної ієрархії. Головною метою людини в суспільстві стає творча праця. Стратегічними ресурсами і головними чинниками розвитку цього суспільства є розумовий капітал, концентрація теоретичного знання, обробка інформації, освіта, кваліфікація і перекваліфікація. Виникає нова інфраструктура – інформаційні мережі, банки, бази даних, масове виробництво інформації. Принципом управління виступає погодження, а ідеологією – гуманізм.

Проте, зважаючи на негативні наслідки новітніх технологій, науковці позначають таке суспільство категорією «дуалістичне суспільство», маючи на увазі різкий поділ його «на тих, хто програв, і тих, хто виграв» [1, с. 182]. Одні вчені називають таке суспільство «одномірним» (Г. Маркузе), вважаючи, що можливість задоволення над-потреб пригнічує потенційні протести проти соціальної системи, робить діяльність і мислення індивіда однобічними, людину одномірною, наділеною «неправильною свідомістю», інші – «захищеною державою» (І.Хірш), коли державний апарат контролює всі сфери суспільства; «дисциплінарним» суспільством (М. Фуко), твердячи, що соціальні інститути є мережею примусових установ, а ті, хто має владу, підтримують дисципліну і здійснюють контроль за допомогою цих інститутів і систем, роблячи суспільство «холодним та відчуженим»; «суспільством ризиків» (У. Бек), якому притаманні розвинуте

виробництво, технологічний прогрес, економічне зростання, ефективність.

Тому перед науковцями постають нові завдання щодо організації діалогу влади і суспільства, підвищення якості державної політики з урахуванням думки громадськості, забезпечення конституційного права громадян на інформацію та участь в управлінні державними справами, які потребують ґрунтового вивчення політичної комунікації, політичного дискурсу.

Поняття «дискурс» багатозначне. Практика сучасного (із середини 1970 рр. ХХ ст.) дискурсивного аналізу пов'язує дискурс із закономірностями руху інформації у рамках комунікативної ситуації. Витоками такої точки зору є теорії французьких учених, насамперед М. Фуко, А. Греймаса, Ж. Деррида, Ю. Кристева, М. Пешьо та ін. [6]. До розуміння дискурсу існує два основних підходи. Прихильники першого підходу під дискурсом розуміють фрагменти дійсності, що мають часову довжину, логіку розгортання (сюжет) та є «закінченим твором, який сформувався на основі організації сенсів з використанням коду» [7]. Представники іншого, більш вузького підходу трактують дискурс як особливий вид комунікації. Так, для Ю. Хабермаса дискурс – особливий ідеальний вид комунікації, що має за мету критичне обговорення та обґрунтування поглядів і дій учасників комунікації, «значимий» діалог, інструмент пізнання реальності [10].

Такий підхід до аналізу політичних явищ дає змогу розуміти дискурс – інтерперсональний діалог – не як «мовленнєву подію», а як «соціальний діалог», який відбувається за допомогою суспільних (політичних) інститутів між індивідами, групами та між самими інститутами, які беруть участь у цьому діалозі. Згідно з фаховою специфікою, дискурси прикріплюються до відповідної сфери, галузі чи виду діяльності [5, с. 32], тобто є політичними, якщо супроводжує політичний акт у відповідній інституційній атмосфері (засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд партії тощо).

Політичний дискурс розуміється [5, с. 127] як мовленнєві утворення (зв'язний (усний чи письмовий) текст), що стосуються сфери політики, реалізуються вербально та невербально, актуалізуються в певному ситуативному контексті, мають певну мету та орієнтовані на обслуговування сфери політичної комунікації. Системотворчими

характеристиками політичного дискурсу є масовість, домінування емоційності, використання засобів маніпулювання, опосередкованість політичної комунікації фактором мас-медіа (медіатизація політики), театральність, динамічність мови політики, яка зумовлюється актуальністю подій, що відображаються, та мінливістю політичної ситуації.

В інформаційному суспільстві дискурс політичної комунікації передбачає існування діалогу між різними носіями влади, а також між державою та громадянами за умови, що політична комунікація буде насамперед інтеракцією, тобто такою комунікативною дією, коли відносини між учасниками цієї взаємодії виходять на рівень «суб'єкт-суб'єктних» (комунікатор і реципієнт є рівноправними та відкритими; передбачається невороже та неекспансивне ставлення одного політичного суб'єкта до іншого). Політичні інтеракції, які є актами прийняття рішень та реалізації владних відносин, все більше обнародуються та обговорюються, «промовляються», набувають ознак інформації. Оперативність та структурність інформації стає визначальним фактором структури «інформаційно-управлінського процесу», що здатен забезпечувати оптимальне функціонування всіх сфер суспільства.

Таким чином, політична комунікація стає тією сферою, де функціонують усі політичні суб'єкти, вона формує «порядок денний», артикулює інтереси різноманітних учасників політичного процесу, аналізує політичні ситуації, організує обговорення актуальних проблем, є експертом тактики діяльності органів влади. Її метою є виявлення, дискусійне обговорення найбільш важливих для суспільства проблем з подальшим визначенням можливих, припустимих методів їх вирішення спільними зусиллями влади й суспільства. Політична комунікація залучає людину до подій політичного життя: в аналітичних матеріалах преси надаються та роз'яснюються відомості щодо головних прав, свобод та обов'язків сучасного громадянина; телевізійні аналітичні програми, ток-шоу, інтерактивні передачі роблять людину причетною до обговорення тієї чи іншої проблеми, їй надається змога висловлювати свої думки у прямому ефірі. Все це відповідає ознакам інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Асп, Э. К.. Введение в социологию [Текст] / Э. К. Асп ; пер.с фин. М. Аалто, П. Саари. – СПб. : Алетейя, 2000. – 248 с.
2. Винер, Н. Кибернетика и общество [Текст] / Норберт Винер ; [Пер. с англ. Панфилова Е.Г.; Предисл. и примеч. Пospelова И. Г.]. – М. : Тайдекс Ко ООО, 2002. – 182 с.
3. Винер, Н. Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине [Текст] / Винер Н. ; [Пер. с англ. И. В. Соловьева и Г. Н. Поварова; Под ред. Г. Н. Поварова]. – 2-е издание. – М. : Наука, Главная редакция изданий для зарубежных стран, 1983. – 343 с.
4. Грачев, М. Н. Политическая коммуникация: теоретические концепции, модели, векторы развития [Текст] / М. Н. Грачев. – М. : Прометей, 2004. – 328 с.
5. Дискурс іноземномовної комунікації [Текст] / заг. наук. ред. К. Кусько ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім.І.Франка, 2002. – 496 с.
6. Квадратура смысла: Французская школа анализа дискурса [Текст] : пер.с фр. и португ. / сост., общ.ред., вступ.ст. и коммент. П. Серิโอ ; авт. предисл. Ю. С. Степанов. – М. : Прогресс, 1999. – 416 с.
7. Рибак, І. В. Медиатизація політики як ключовий вектор трансформації легітимаційних та де легітимаційних практик в Україні [Електронний ресурс] / Рибак І.В. // Режим доступу: http://studies.in.ua/pravo/mediat_polit_vektor.pdf
8. Румянцев, А. Г. Современное государство и вызовы постиндустриального общества [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.law.net.ru>
9. Тоффлер, Э. Создание новой цивилизации. Политика третьей волны [Текст] / Элвин и Хейди Тоффлер // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.com.ua/url?url=http://infoboam.univ.kiev.ua/files/Toffler.doc>
10. Хабермас, Ю. Демократия. Разум. Нравственность: Московские лекции и интервью [Текст] / Юрген Хабермас [РАН; Институт философии ; Н. В. Мотрошилова (отв.ред.)] – М. : АО «КАМІ», Academia, 1995. – 450с